

NAAB Üzerine Bir Değerlendirme: Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü Deneyimi

Neslihan DOSTOĞLU

Uludağ Üniversitesi, Mimarlık Bölüm Başkanı

Kısa özgeçmişimle başlayayım. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden 1978 yılında mezun oldum. Aynı Üniversite'de 1981 yılında Mimarlık Yüksek Lisans derecesini aldıktan sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne doktora eğitimi için gittim ve University of Pennsylvania'da 1986 yılında Doktoramı tamamladım. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde ve University of Pennsylvania'da Araştırma Görevlisi olarak çalıştım. İki yıl Anadolu Üniversitesi'nde Yardımcı Doçent olarak görev yaptım. Bu sürecin ardından 4 yıl serbest çalıştıktan sonra, 1994 yılından itibaren Uludağ Üniversitesi'nde akademik kariyerime devam ettim. Uludağ Üniversitesi'nde 1997 yılında doçent, 2003 yılında profesör oldum. Aralıklı olarak dokuz yıl Mimarlık Bölüm Başkanlığı yaptım. 10 yıllık Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu üyeliğimin son beş yılında Koruma Kurulu'nda başkanlık görevini üstlendim. Mimarlık dergisi yayın kurulunda uzun süredir çalışmaktayım. Uzmanlık alanlarım mimari tasarım, çevre-davranış çalışmaları, konut araştırmaları, tarihi çevre analizidir.

Benim bugün sizlere sunacağım, "NAAB Üzerine Bir Değerlendirme: Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü Deneyimi" başlıklı konuşma aslında daha önce Mimarlık ve Eğitim Kurultayı V kapsamında Lisans ve Yüksek Lisans Komisyon çalışmaları sırasında Komisyon üyelerine sunulmuştu.

Biz Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü olarak 2000 yılından itibaren akreditasyon konusunda çeşitli çalışmalar yaptık. Bu süreçteki çeşitli aşamalardan sonra 2007 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde mimarlık alanında akreditasyon konusunda sorumlu kuruluş olan NAAB'a başvurduk ve NAAB tarafından görevlendirilen bir heyet tarafından ziyaret edildik. Bu konuda İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nün yaptığı bazı çalışmalar var. Ancak, bizim de onlardan farklı olarak bazı çalışmalarımız var. Dolayısıyla, bu süreci paylaşmanın yararlı olacağını düşünüyorum. Türkiye'de mimarlık alanında akreditasyon konusuyla ilgili olarak kurulan MİAK'ın çalışmaları da NAAB modeli üzerine kurgulandığı için bizim deneyimimiz bu süreci yaşayan okullara örnek olabilir.

Öncelikle NAAB'tan söz etmek istiyorum. NAAB kısa olarak "The National Architectural Accrediting Board" isimli kuruluşun baş harflerinden oluşuyor. Akreditasyon eşdeğerlilik, denklik anlamına gelmektedir. Amerika'da bir mimarlık bölümünün akreditasyonu kazanmak ve korumak için ölgörevlerine paralel bir program geliştirmesi ve öğrencilerini, performans kriterlerine uygun iş üretecek derecede, bilgili ve yetenekli kişiler olarak eğitmesi beklenmektedir.

NAAB üyeleri dört kurumun temsilcilerinden oluşmaktadır. Bunlar, ACSA (Association of Collegiate Schools of Architecture), AIA (American Institute of Architects), AIAS (American Institute of Architecture Students) ve NCARB (National Council of Architecture Registration Boards) kurumlarıdır. ACSA, Amerika Birleşik Devletleri Mimarlık Okulları Birliği'dir. AIA, Amerika'da Mimarlar Odası'dır. AIAS

henüz ülkemizde mevcut olmayan Mimarlık Okulları öğrencilerinin örgütüdür ve akreditasyon sürecinde aktif rol almaktadır. NCARB ise Amerika'da mesleğe kabul sürecinde kontrolleri yapan ve adaylara mimarlık yapabilme yetkisini veren kuruluştur.

Bu dört paydaştan oluşan NAAB'ın misyonu, eğitimde kalite güvencesi standartlarının oluşumunda öncülük ederek mimarlık mesleğinin değerini, ilişkilerini ve etkinliğini arttırmaktır. Buradaki tabloya baktığımızda, Yönetim Kurulu'nun 13 üyeden oluştuğu görülmektedir. Bunlardan üçü biraz önce belirttiğim paydaşlardan AIA'nin temsilcisidir. Diğer üç üye ise Mimarlık Okullarının temsilcileri olup, üç üye de mesleğe kabul süreçlerinin sorumlusu olan NCARB'dendir. Bir üye öğrenci temsilcisi, diğer iki üye de halktan kişilerdir. Yürütme Kurulu da AIA, ACSA, NCARB, AIAS kurumlarından birer kişi ile AIA , ACSA veya NCARB kurumlarından ikinci bir kişiden oluşmaktadır.

NAAB Mimarlık alanında Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora programlarını akredite etmekte ve akreditasyon 6 yıllık, 3 yıllık, 2 yıllık veya içinde tanımlı bir değerlendirilmeyi içeren 6 yıllık süreler için yapılmaktadır. Tipik bir ziyaret Cumartesi akşamından Çarşamba öğlenine kadar sürmekte, tipik bir heyette ise Mimarlık alanından bir öğretim üyesi, Mimarlar Odası'ndan bir temsilci, mesleğe kabul sürecinde kontrolleri yapan NCARB'den bir temsilci ve bir de mimarlık öğrencisi yer almaktadır. Heyetin bir başkanı belirlenmekte, ancak dört paydaş arasında bir tek öğrenciler başkanlık yapmamaktadır. Ayrıca, okul iki gözlemciyi de davet edebilmektedir. Ziyaret sonrasında da ziyaret heyeti bir rapor hazırlayarak NAAB'a iletmektedir.

Şimdi NAAB'ın koşullarına geçmek istiyorum. NAAB'ın belirlediği 13 tane akreditasyon koşulu var. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır:

1. Programın NAAB Perspektiflerine Yaklaşımı (Mimarlık Eğitimi ve Akademik İçerik, Öğrenciler, Kayıt, Meslek)
2. Programın Özdeğerlendirme Yöntemleri
3. Toplumsal Bilgi
4. Sosyal Eşitlik
5. Stüdyo Kültürü
6. İnsan Kaynakları
7. İnsan Kaynaklarının Gelişimi
8. Fiziksel Kaynaklar
9. Bilgi Kaynakları
10. Maddi Kaynaklar
11. Yönetim Yapısı
12. Mesleki Dereceler ve Müfredat
13. Öğrenci Performans Kriterleri

Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü olarak NAAB'dan ziyarete gelecek heyet için hazırladığımız dosyada (APR) tüm bu koşullar detaylı olarak ele alınarak irdelenmiştir.

Burada, 5. maddedeki "Stüdyo Kültürü" koşulu üzerinde biraz durmak istiyorum çünkü mimarlık eğitimi verilen okullarda mimari tasarım stüdyosu, eğitimin belkemiğini oluşturmaktadır. Bu koşulun açıklamasında belirtildiği gibi, okulun, pozitif

ve saygılı bir öğrenme ortamını, akademik kadro, öğrenciler, idare ve diğer çalışanlar arasında iyimserlik, saygı, paylaşım, katılım ve yaratıcılık gibi temel değerlerin desteklenmesi aracılığıyla oluşturduğunu kanıtlaması beklenmektedir. Hatta okulun, öğrencileri ve öğretim elemanlarını tüm yaşamları boyunca, profesyonel davranış biçimlerini yönlendirmek üzere, bu değerlere sahip çıkmaya teşvik etmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Yine burada birtakım olmazsa olmaz koşullar var. Alttan başlarsak eğer, 12. maddede “Mesleki Dereceler ve Müfredat” koşulunda, Mimarlık Lisans programının minimum 150, Yüksek Lisans programının 168 kredi olması gerektiği belirtilmektedir. Ancak, Amerika’da çok değişik programlar bulunmaktadır. Kimi 5 yıl Lisans eğitimi vermekte, üzerine mesela bir yıl da Yüksek Lisans Programı uygulamaktadır. Kimi ise 4 yıllık bir eğitim modeli üzerine kurgulanmıştır. Buna örnek olarak SUNY Buffalo Mimarlık Bölümü verilebilir, ancak 4 yıllık eğitimi bitirenler M.Arch. derecesi değil, M.Sc. in Architecture derecesi almaktadır. Bu eğitimin ardından da 2 yıllık yüksek lisans yapılmaktadır. Ancak, sonuçta mimarlık yapabilmek için tüm adaylar aynı sınavlara girdiği için, hepsinin belli bir yetkinliğe ulaşması gerekmektedir.

13. maddede “Öğrenci Performans Kriterleri” konusunda ise özellikle vurgulanan, anlama ve farkındalık arasındaki ayrımdır. Bir öğrenci bir şeyin farkında olabilir, ama bunu anlamayabilir. Öğrencinin anlayabildiğini kanıtlamak için testler, makaleler ve ödevler uygulanır. Ayrıca, uygulamalı derslerde de öğrencilerin bir projeyi yapıp yapamayacağını anlamak için stüdyoda projeler ve grafik düzenlemeler yaptırılması gerekmektedir.

Mimarlık Programı Raporu hazırlanırken 13. maddedeki “Öğrenci Performans Kriterleri” koşulu, bir matrisin hazırlanmasını gerektirmektedir. Akademisyenler genellikle verdikleri her dersin öğrencilerin çeşitli kriterleri anlama, farkına varma ve uygulamalarına yol açtığını görmek istemekte, ancak ideal matris derslerin her konuda değil, bazı konularda öğrencileri eğittiğini göstermektedir.

Bir Mimarlık Bölümü’nün NAAB tarafından ziyaretinin başarılı sayılabilmesi için aşağıdaki konulara özellikle dikkat edilmelidir.

1. Mimarlık Programı Raporu’nun (APR) yukarıdaki örneklerde açıklandığı gibi detaylı bir biçimde hazırlanması
2. Ziyaret programının en ufak detayına kadar özenli bir biçimde hazırlanması
3. Heyet Odası’nın hazırlanması
4. Ziyaret ve Ziyaret Protokolünün tamamlanması
5. VTR: Ziyaret Heyeti’nin raporunun teslim edilmesi

NAAB, Amerika Birleşik Devletleri’nin dışındaki ülkelerdeki Mimarlık okullarını değerlendirerek “substantially equivalent” derecesini verilebilmek için çeşitli aşamalar önermektedir. Bunlardan birincisi NAAB’dan bir yetkilinin başvuran kurumunu yerinde incelemesidir. İkinci aşama başvuran kurumun bölüm başkanının ABD’deki bir mimarlık okulunun akreditasyon için değerlendirilmesi sürecinde, ziyaret heyetinde gözlemci üye olarak görev yapmasıdır. Üçüncü aşama bir ön değerlendirme amacıyla

NAAB tarafından görevlendirilen bir heyetin kurumu ziyaret ederek Ziyaret Heyeti Raporu'nu (VTR) yazmasıdır. Dördüncü ve son aşama ise üçüncü aşamada ön denemesi yapılan sürecin daha kalabalık bir ekiple daha kapsamlı olarak yapılmasıdır. Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü ilk üç aşamayı başarılı bir şekilde tamamlamış ve NAAB'dan olumlu raporunu almıştır. Son aşama için 2012 yılında NAAB heyetinin yeniden Uludağ Üniversitesi'ne gelmesi beklenmektedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bu arada teşekkür etmek istiyorum. Bizden önce onlar bu süreçleri yaşadıkları için bize çok yol gösterdiler, destek oldular.